

HET MOERDIJKPANEL OVER DEMENTIE

Gemeente Moerdijk
December 2016

COLOFON

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
020-3330670

Rapportnummer

2016/218

Datum

December 2016

Opdrachtgever

Gemeente Moerdijk

Auteurs:

Femke van Schelven
Davinia Wilson

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

INLEIDING

Aanleiding en doel van het onderzoek

In de gemeente Moerdijk is op initiatief van Zorgverzekeraar CZ een proefproject over dementie gestart. Hierin werkt de gemeente samen met Alzheimer Nederland, CZ, Surplus, Thebe en TWB. Doelstelling van het project is om de kwaliteit van leven van mensen met dementie en hun mantelzorgers in alle fasen van dementie te verbeteren.

Aan de hand van een "patiëntenreis" van dementiepatiënten en hun mantelzorgers zijn drie werkgroepen gevormd. Deze reis geeft inzicht op waar patiënten en hun mantelzorgers tegen aanlopen in diverse fasen van dementie: van het 'niet-pluisgevoel' tot en met opname. De drie werkgroepen, bestaande uit professionals uit de zorg, medewerkers van de gemeente Moerdijk, Alzheimer Nederland en CZ, zijn aan de slag gegaan met:

- Vergroten van de kennis van dementie: hoe is dementie te herkennen?
- Versterken en ondersteunen van de mantelzorgers, zodat zij de zorg langer kunnen volhouden.
- Verbeteren van de samenwerking tussen professionals die betrokken zijn bij dementiepatiënten en hun mantelzorgers.

Om ook een beeld te krijgen van het kennisniveau van de inwoners van Moerdijk, is een onderzoek uitgevoerd onder het Moerdijkpanel. Het doel hiervan is een beeld te krijgen van hoe bekend de inwoners van de gemeente Moerdijk zijn met dementie (en de bijbehorende klachten en symptomen), en of het huidige aanbod van voorzieningen voor mensen met dementie en hun mantelzorgers voldoende is.

Respons

Het Moerdijkpanel is middels e-mail uitgenodigd voor de online vragenlijst. Panelleden konden van 4 tot en met 20 november 2016 de vragenlijst invullen. Voor dit onderzoek zijn 1.277 panelleden uitgenodigd. Bij 108 personen kon de uitnodiging niet worden bezorgd vanwege een foutief e-mailadres of een volle mailbox. In totaal hebben 571 panelleden deelgenomen aan het onderzoek. Dit is een respons van 49 procent, voldoende om betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Om onder- en oververtegenwoordiging op basis van geslacht en leeftijd te corrigeren zijn de uitkomsten van deze kenmerken gewogen.

- ✓ In deze blokken worden significante verschillen beschreven tussen respondenten die iemand met dementie kennen en respondenten die niemand met dementie kennen en tussen de verschillende leeftijdsgroepen.

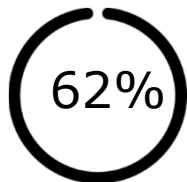
KENNIS

Vergeetachtigheid is het meest genoemde kenmerk van dementie

Aan de respondenten is een lijst met symptomen en signalen voorgelegd, waarvan zij hebben aangegeven welke volgens hen kenmerkend zijn voor dementie. Een overgroot deel van de respondenten (91 procent) is van mening dat vergeetachtigheid over gebeurtenissen van kort geleden een kenmerk is van dementie. Ook noemt het grootste deel van de respondenten dat dementie herkend kan worden aan steeds dezelfde vragen stellen (82 procent), problemen met dagelijkse handelingen (76 procent), moeite met de weg vinden (68 procent) en wisselende stemmingen (65 procent).

Kenmerken die vooral onder de categorie 'anders' genoemd worden zijn het niet meer herkennen van naasten, gedragsverandering en het verlies van besef van tijd en plaats.

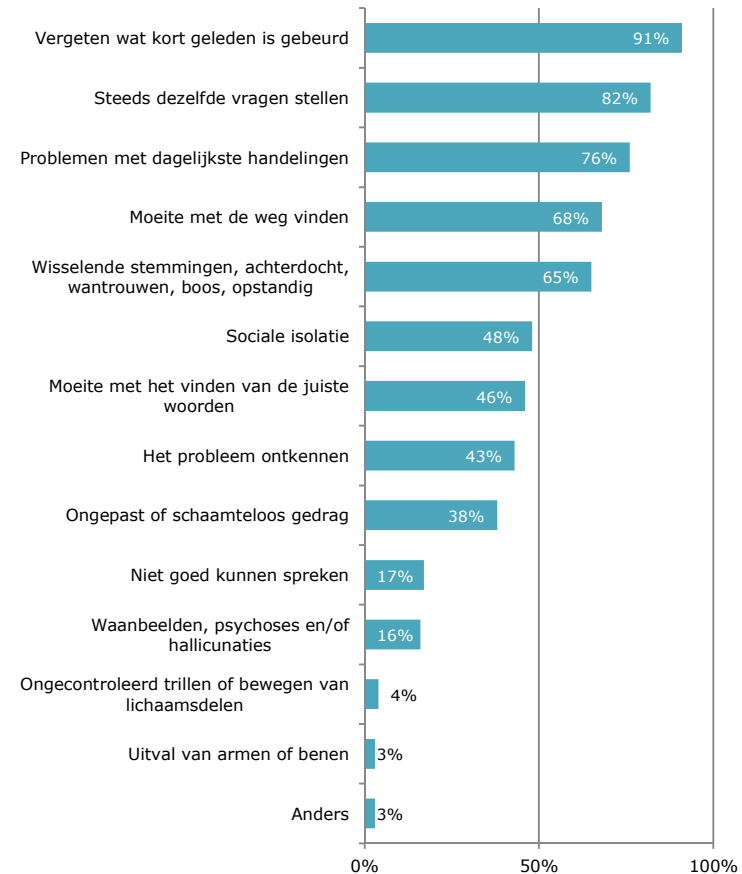
✓ Niet goed kunnen spreken wordt significant vaker als kenmerk van dementie genoemd door mensen die iemand met dementie kennen dan door mensen die niemand met dementie kennen.

van de respondenten kent iemand met dementie

Figuur 1

Welke symptomen/signalen zijn kenmerken van dementie? (n=571)

KENNIS

Twee derde spreekt met familie bij vermoeden dementie

Wanneer het respondenten opvalt dat iemand uit hun omgeving dingen kwijtraakt en vergeet, bespreken zij dit vooral met een familielid van de betreffende persoon (64 procent). Bijna een kwart (22 procent) probeert er met de persoon zelf over te praten. Een beperkt deel gaat naar de huisarts of doet niets (respectievelijk 5 en 3 procent).

Respondenten die aangeven dat zij anders reageren geven vaak aan dat zijzelf helpen of dat zij eerst willen wachten hoe het zich verder ontwikkelt.

- ✓ Respondenten die iemand kennen met dementie praten relatief vaak met een bekende van de betreffende persoon, terwijl respondenten zonder bekenden met dementie liever het gesprek aangaan met de persoon zelf.

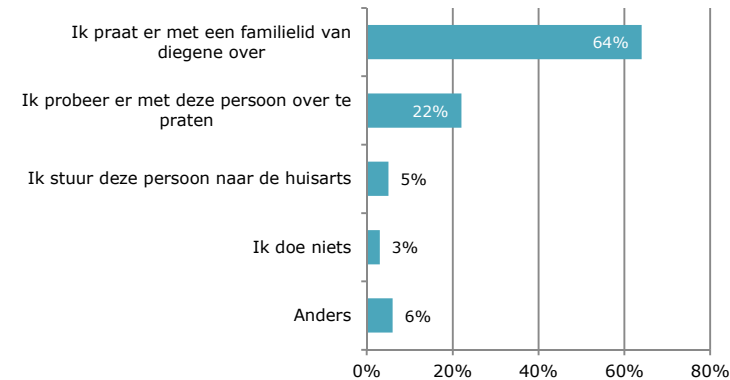
Merendeel schiet ouderen te hulp

Ruim twee derde van de respondenten (67 procent) geeft aan dat zij op een oudere afstappen en hun hulp aanbieden, wanneer deze alleen is en een zoekende indruk maakt. Zeventien procent geeft aan dat zij er alleen op af stappen, wanneer zij direct gevaar zien. Een beperkt deel doet niets (7 procent).

- ✓ Respondenten die iemand kennen met dementie stappen sneller op een oudere die er zoekend uitziet af dan respondenten zonder bekenden met dementie.
- ✓ Jongeren (18 tot 34 jaar) stappen minder snel op een oudere die er zoekend uitziet af dan respondenten vanaf 50 jaar.

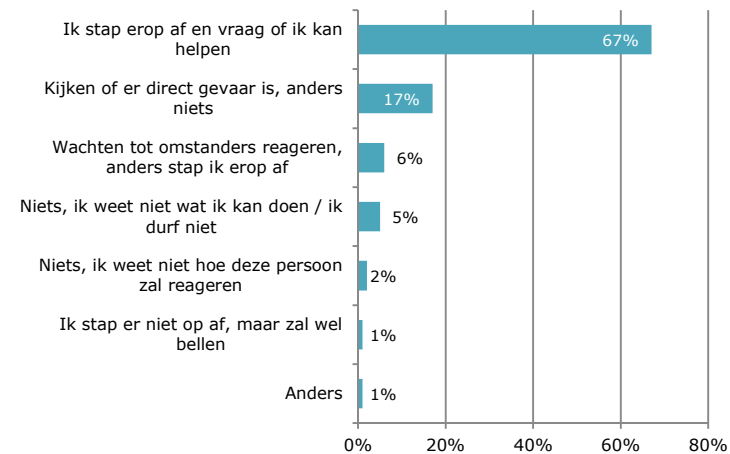
Figuur 2

Als iemand in uw omgeving vaak zaken kwijt raakt of zich dingen niet meer kan herinneren en dit valt u op, wat doet u dan? (n=571)

Figuur 3

Als u op straat een oudere persoon alleen ziet lopen, terwijl deze de indruk maakt dat hij/zij aan het 'zoeken' is, wat doet u dan? (n=571)

KENNIS

Naasten eerste aanspreekpunt bij vermoeden dementie

Wanneer men vermoedt dat iemand in de eigen omgeving lijdt aan dementie, weet bijna de helft van de respondenten (47 procent) dat zij terecht kunnen bij de partner of familie van degene over wie zij zich zorgen maken. Een iets kleiner deel (44 procent) geeft aan terecht te kunnen bij de huisarts. Een beperkt deel (6 procent) weet dat ze terecht kunnen bij de casemanager voor dementie.

De respondenten die de categorie 'anders' hebben gekozen, gaven aan dat zij bij meerdere van de gegeven opties terecht kunnen. Ook gaf een deel aan niet te weten waar zij terecht kunnen.

- ✓ Respondenten die iemand kennen met dementie geven vaker aan bij de huisarts terecht te kunnen dan respondenten die niemand met dementie kennen.
- ✓ Jongeren (18 tot 34 jaar) geven vaker aan dat zij bij de huisarts terecht kunnen dan respondenten van 65 jaar en ouder.

Informatie over dementie wordt vooral gezocht op internet

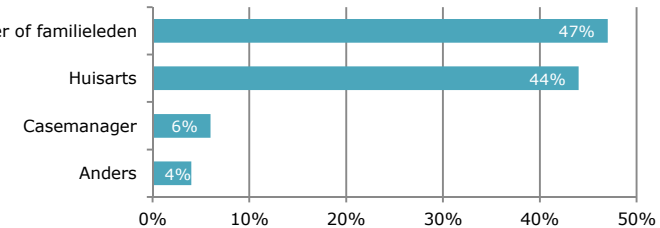
Ruim negen op de tien respondenten (92 procent) zou informatie over dementie opzoeken op internet. Eén op de drie (30 procent) zou dit doen bij de huisarts. De casemanager voor dementie en de bibliotheek zou door acht procent worden geraadpleegd.

Andere plekken waar respondenten informatie zouden zoeken zijn Stichting Alzheimer Nederland, Alzheimer café en eigen literatuur.

- ✓ Respondenten tussen de 35 en 49 jaar geven vaker aan dat zij het internet zouden raadplegen dan respondenten van 65 jaar en ouder.

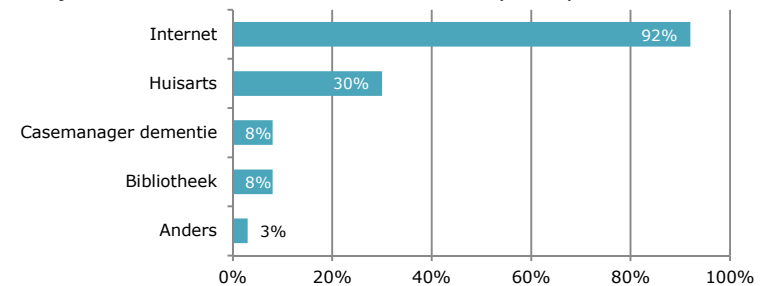
Figuur 4

Als u zich zorgen maakt ("niet plus"-gevoel) over iemand in uw omgeving en u vermoedt dat deze persoon lijdt aan dementie, weet u dan waar u terecht kan? (n=571)

Figuur 5

Bij wie zou u informatie zoeken over dementie? (n=571)

Casemanager dementie

De casemanager dementie zet zich in om ouderen met dementie zo lang mogelijk in de eigen, vertrouwde omgeving te laten wonen. Het omgaan met dementie is niet altijd even gemakkelijk. Het is belangrijk dat mantelzorgers niet overbelast raken. Om dat te voorkomen helpt de casemanager dementie met informatie, tips en adviezen.

De casemanager dementie is in dienst van Surplus Zorg, maar werkt onafhankelijk. Door samen te werken met een groot aantal zorg- en dienstverleners in de regio, weet de casemanager dementie precies waar welke zorg te krijgen is.

KENNIS

Informatie vooral gewenst via lokale media

Iets meer dan de helft van de respondenten (55 procent) heeft behoefte aan extra informatie over dementie. Deze informatie wensen zij vooral te ontvangen via de Moerdijkse Bode (25 procent) of op de site van de gemeente Moerdijk (19 procent). Een kleiner deel ontvangt informatie graag via een folder (18 procent), het informatieblad van de seniorenraden (13 procent) of de dementieconsulent (9 procent). Een beperkt deel wil dat informatie verstrekt wordt via informatiebijeenkomsten, de bibliotheek, huis van de wijk of posters (3 tot 7 procent).

Andere informatiebronnen die genoemd worden zijn vooral het internet en de huisarts.

- ✓ Respondenten van 65 jaar en ouder geven vaker aan behoefte te hebben aan informatie dan respondenten jonger dan 65 jaar. Zij willen ook liever informatie ontvangen via de Moerdijkse Bode en het informatieblad van de seniorenraden dan de jongere respondenten.

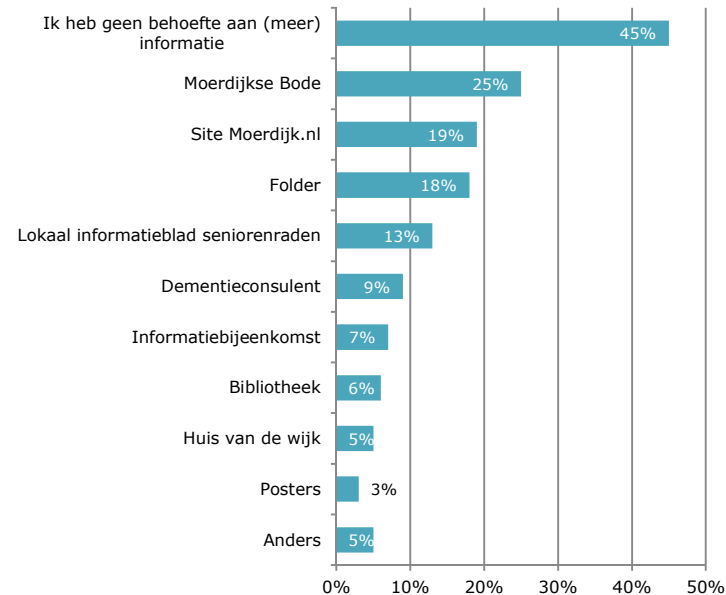
Kennis over dementie het liefst breed verspreid

Zes op de tien respondenten (58 procent) vinden dat medewerkers van de lokale supermarkt, bakker en/of slager kennis moeten hebben van dementie. Vier op de tien (38 procent) meent dat de buschauffeur kennis moet hebben van dementie.

Opvallend is de grootte van de 'anders'-categorie (46 procent). Het grootste deel van de respondenten dat voor deze categorie heeft gekozen, meent dat iedereen kennis moet hebben van dementie. Ook worden de wijkagent/politie en familieleden veel genoemd.

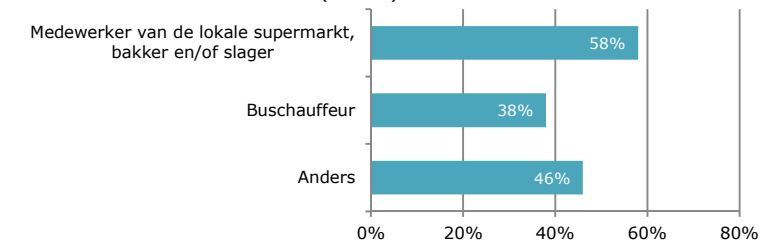
Figuur 6

Waar zou u graag meer informatie willen vinden over dementie? (n=571)

Figuur 7

Wie zou er, naast de zorgprofessionals volgens u in ieder geval kennis moeten hebben van dementie? (n=571)

KENNIS

Vier op de tien bekend met de omgangstips van Alzheimer Nederland

Alzheimer Nederland heeft tien tips opgesteld om goed om te gaan met iemand die dementie heeft (zie kader hieronder). Bijna vier op de tien respondenten (37 procent) is bekend met deze tips. Een vijfde van de respondenten (21 procent) weet waar de tips te vinden zijn: zij noemen vooral de website van Alzheimer Nederland en zoekmachines.

- ✓ Respondenten die iemand met dementie kennen zijn beter bekend met de tien omgangstips dan respondenten die niemand met dementie kennen.
- ✓ Respondenten van 50 jaar en ouder kennen de tien omgangstips beter dan respondenten jonger dan 50 jaar.

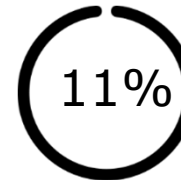
De tien omgangstips van Alzheimer Nederland

1. Biedt veiligheid door vriendelijk en geduldig te zijn.
2. Praat rustig, duidelijk en langzaam. Gebruik korte zinnen en eenvoudige vragen.
3. Kijk goed of u wordt begrepen: maak oogcontact en blijf op ooghoogte. Ondersteun waar mogelijk uw woorden met lichaamstaal.
4. Vermijd correcties en vragen waarbij iemand uit zijn recente verleden moet putten.
5. Negeer mensen in gesprekken en activiteiten niet. Betrek ze, dan voelen zij zich als persoon erkend.
6. Zeg wat u gaat doen.
7. Wees bemoedigend in uw contact. Wijs mensen niet op hun beperkingen, maar benadruk wat goed gaat.
8. Vat kritiek of boosheid niet meteen persoonlijk op.
9. Wees flexibel. Bekijk per situatie wat u het beste kunt doen voor personen met dementie.
10. Overweeg het informeren van partner, familie, vrienden of huisarts.

Respondenten zijn positief over project Samenwerking Dementie

Ongeveer een tiende van de respondenten was voor dit onderzoek al bekend met het project Samenwerking Dementie (zie kader hieronder). Bijna alle respondenten die het project kennen oordelen positief over het project. Oordelen variëren van 'goed', 'super' en 'uitstekend' tot 'leerzaam' en 'belangrijk'. Slechts een enkeling geeft aan het project van weinig toegevoegde waarde te vinden.

- ✓ Respondenten die iemand met dementie kennen zijn beter bekend met het project Samenwerking Dementie dan respondenten die niemand kennen met dementie.

was voor dit onderzoek al bekend met het project Samenwerking Dementie

Samenwerking Dementie

Het project Samenwerking Dementie is een samenwerking tussen de gemeente, Surplus, Thebe, Alzheimer Nederland en CZ. Het doel van dit project is om de kwaliteit van leven van mensen met dementie en hun mantelzorgers in alle fasen van dementie te verbeteren.

MANTELZORG

Dertien procent van de respondenten is op dit moment mantelzorg van iemand met dementie of is dit eerder geweest. Zij zijn hier gemiddeld 18 uur per week mee bezig. Aan alle respondenten die mantelzorg verlenen of hebben verleend aan mensen met dementie is een aantal vragen voorgelegd over ontvangen ondersteuning en de behoefte hieraan.

is op dit moment mantelzorg van iemand met dementie, of is dit eerder geweest

Meeste steun in mantelzorg komt van familieleden

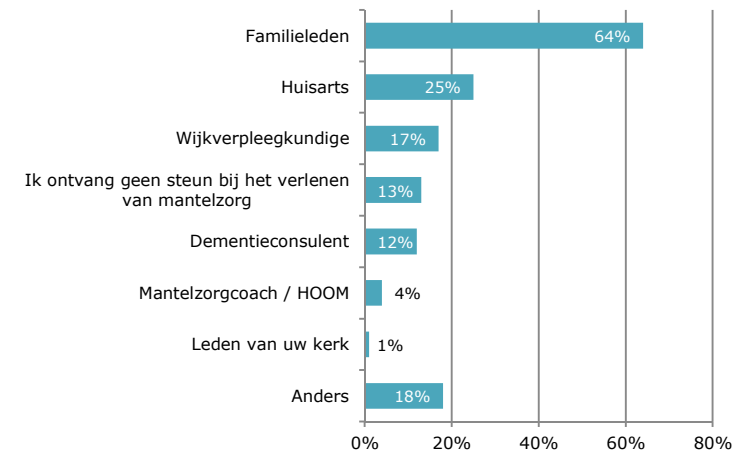
Het grootste deel van de respondenten die mantelzorg verlenen krijgt steun (87 procent). Deze steun komt vooral van familieleden (64 procent). Ook de huisarts (25 procent), wijkverpleegkundige (17 procent) en dementieconsulent (12 procent) worden genoemd als steun in het mantelzorgen. Een beperkt aandeel krijgt hulp van de mantelzorgcoach (4 procent) en leden van de kerk (1 procent). Andere steun komt vooral van ziekenhuizen en verzorgingshuizen.

Bijna zeven op de tien heeft behoefte aan ondersteuning

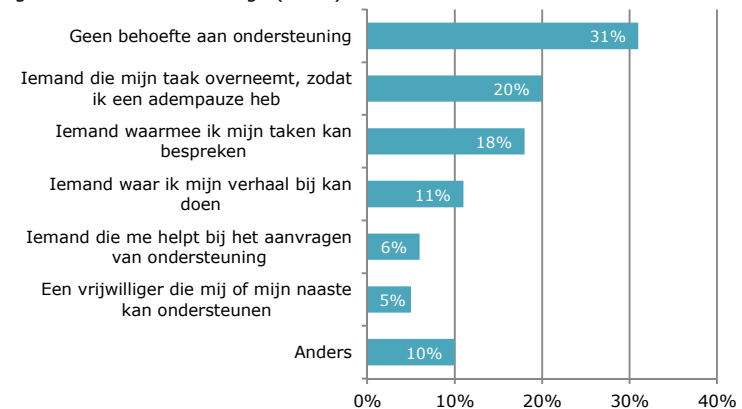
Zeven op de tien respondenten (69 procent) die mantelzorg geeft aan iemand met dementie, heeft behoefte aan ondersteuning. Zij zoeken iemand die de taken tijdelijk kan overnemen, zodat ze een adempauze kunnen nemen (20 procent). Ook willen mantelzorgers graag hun taken bespreken met iemand (18 procent) en hun verhaal doen (11 procent).

De meeste respondenten die het antwoord 'anders' hebben gegeven, vinden dat meerdere van de gegeven opties van toepassing zijn.

Figuur 8
Ontving / ontvangt u steun? (n=76)

Figuur 9
Kunt u als mantelzorg aangeven waar u behoefte aan heeft/had op het gebied van ondersteuning? (n=77)

MANTELZORG

Vier op de tien weet waar ze terecht kunnen voor lotgenotencontact

Ruim vier op de tien respondenten (43 procent) die mantelzorg verlenen weten waar zij heen kunnen gaan, als zij behoefte hebben aan lotgenotencontact. De meesten van hen gaan hiervoor naar het Alzheimercafé of Surplus.

Mantelzorgers willen ontlast worden door degene die ze verzorgen deel te laten nemen aan vrijetijdsvoorzieningen

Ruim vier op de tien van de respondenten (42 procent) die mantelzorgen zouden gedeeltelijk ontlast willen worden van hun taken door degene die ze verzorgen deel te laten nemen aan vrijetijdsvoorzieningen. Iets meer dan een kwart (27 procent) ziet dit niet zitten. Het overige deel (31 procent) weet niet of zij op deze manier ontlast willen worden.

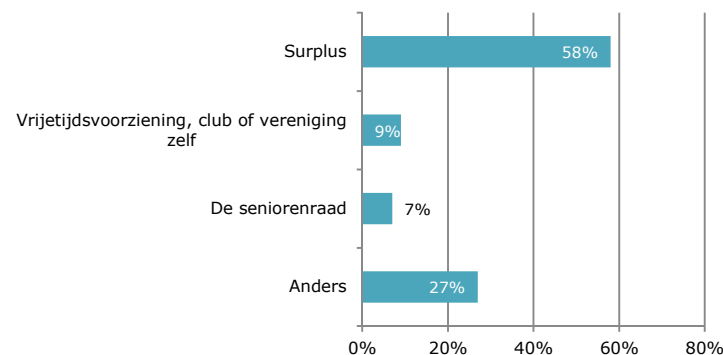
Surplus meest genoemd als vrijetijdsvoorziening voor mensen met dementie

Aan de mantelzorgende respondenten die degene die ze verzorgen willen laten deelnemen aan vrijetijdsvoorzieningen is gevraagd welke vrijetijdsvoorziening hen het beste kan ondersteunen. Het grootste deel (58 procent) vindt dat Surplus een goede organisatie is om hen hierin te ondersteunen. Een veel kleiner deel noemt een club of vereniging (9 procent) of de seniorenraad (7 procent).

Andere mogelijkheden die genoemd worden zijn zorgprofessionals en de gemeente.

Figuur 10

Wie/welke organisatie kan u daarbij ondersteunen? (n=33)

Respondenten aan het woord: redenen om wel deel te nemen aan vrijetijdsvoorzieningen

- "Er worden veel dingen voor ouderen georganiseerd."
- "Zelf actief op zoek gaan naar de gewenste mogelijkheden."
- "Zijn voldoende mogelijkheden aanwezig."

Respondenten aan het woord: redenen om niet deel te nemen aan vrijetijdsvoorzieningen

- "Het wantrouwen was te groot. Soms vertrouwde ze zelfs mij niet!"
- "Stond de persoon niet voor open. Nooit."
- "Schoonmoeder gaat twee keer naar de dagbesteding. Kan niet goed lopen, valt met regelmaat. Dus dat wandelen is niets. Thuis is vertrouwd en bij activiteiten buiten de deur ontstaat onrust."

ACHTERGRONDKENMERKEN

Geslacht	Aantal	%
Man	284	50%
Vrouw	287	50%
Totaal	571	100%

Leeftijd	Aantal	%
18 – 34 jaar	44	8%
35 – 49 jaar	128	22%
50 – 64 jaar	216	38%
65 jaar en ouder	183	32%
Totaal	571	100%